

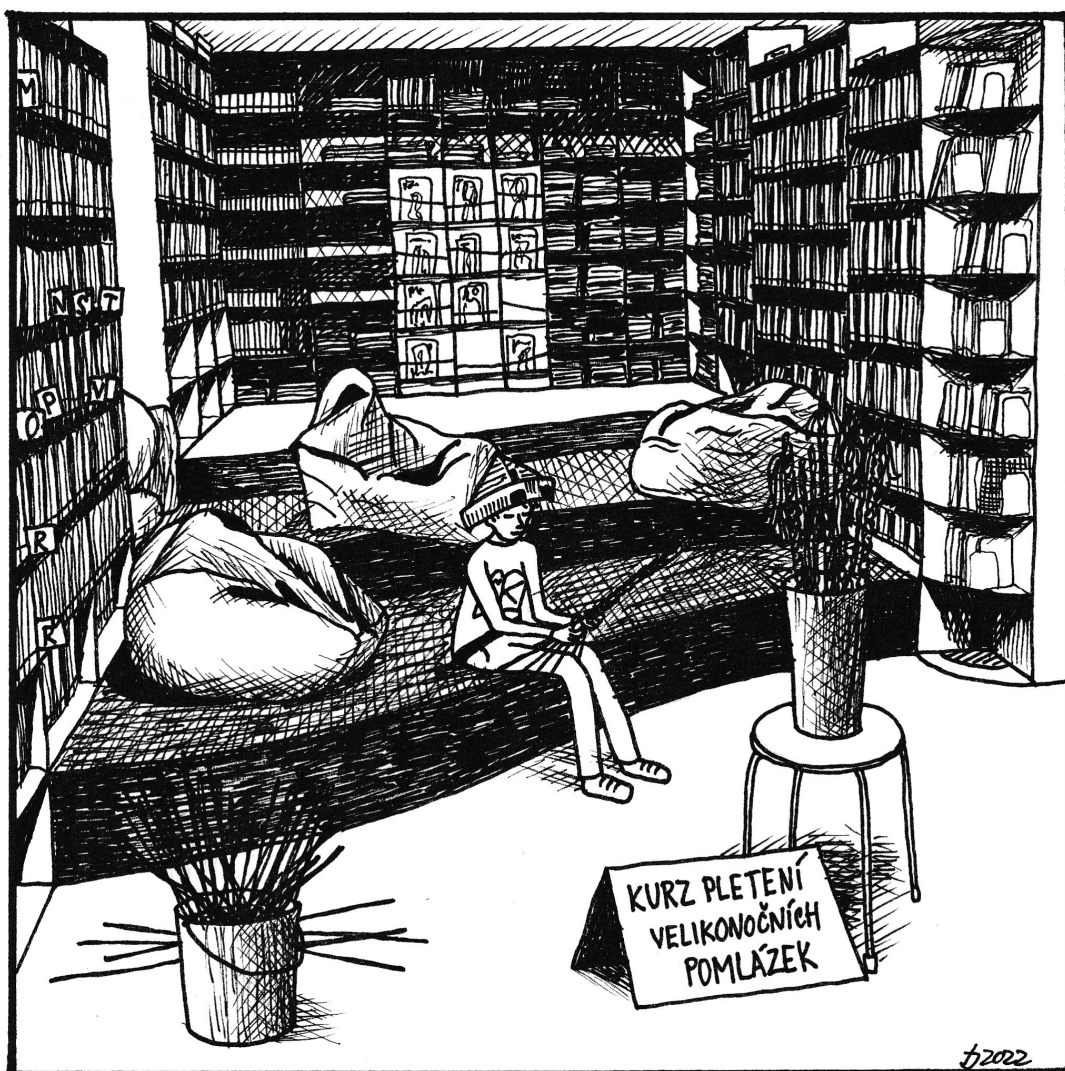
KAMARÁD

64

ŠMIDINGEROVA KNIHOVNA STRAKONICE, ODDĚLENÍ PRO DĚTI
ČASOPIS PRO DĚTI I JEJICH RODIČE

Z OBSAHU ČÍSLA:

- Anketa
- Trocha poezie
- Vybráno z knihovního fondu
- Kuchařské okénko
- Malý vynálezce
- Návod na výrobu papírových kraslic
- English cool, not at school
- Literární okénko
- Test (nejen) pro dívky

Kamarád vás vítá

Cestička do školy

Cestičko do školy,
jsi cestou krutou,
tašku mám plnou knih
a hlavu dutou.

Vyšší ceny

Až přinesu vysvědčení,
to zas bude mela!
Mamka bude lítat bytem
jak divoká včela,
otec bude pochodovat
ode dveří k oknu:
„Copak nejsou nižší známky?!

Já z těch čísel zcvoknu!
Jedna čtyřka a dvě trojky –
to ti v hlavě straší...?“
Řeknu: „Tati, to je dobru.

Všechno je teď dražší!“

Miloš Kratochvíl: Pes nám spadla

1. Poděl se s námi o nějaký veselý, či dramatický příběh, který jsi zažil se svým oblíbeným, či neoblíbeným učitelem

Při on-line výuce si paní učitelka omylem zapnula kameru a měla nepořádek v místnosti a byla v pyžamu.

Jednou když jsme měli angličtinu a měli jsme supla, spolužák měl za úkol ze srandy flirtovat s učitelkou. A pak dostal poznámku.

Pan učitel na angličtinu řekl, že broskev se řekne PEACH (píč), a že je to dětí nejoblíbenější slovo a neví proč. A v množném čísle se to řekne PEACHES (píčiz) a všichni jsme se moc smáli.

Jednou jsem byl na obědě a omylem jsem vrazil s jídlem do jednoho učitele. A ten učitel nebyl úplně šťastný, byl totiž celý od omáčky.

2. Napiš, jaká příhoda tě potkala při koledě na Velikonoce.

V přestupném roce chodí u nás koledovat i holky, ale zrovna byl covid a nešel koledovat nikdo. Byla jsem velmi smutná.

Jednou mě hodili do řeky, protože jsem šlupal moc.

Trocha poezie nikoho nezabije, aneb básnička se nemusí jen přednášet

Hody, hody, doprovody....

Chodíte na velikonoční pondělí koledovat s pomlázkou? Nebo dokonce obcházíte od čtvrtka do soboty s řehtačkami, klapačkami, chřístáčkami či rachtačkami? (V každém kraji se používá trochu jiné pojmenování, ale pořád jde o to udělat co největší rámus.) Určitě umíte i nějakou tu velikonoční kolednickou říkanku. Kdo by neznal „Hody, hody, doprovody“! Ve vesnicích, kde se udržel zvyk obchůzek s rachtačkami, umí děti i některou verzi „Poledne zvoníme, Jidáše honíme“.

Jsou to staré lidové říkanky, které se děti učily od starších kamarádů, upravovaly si je či si vymýšlely své vlastní. Za vejce nebo mazanec slibovaly hojnost a zdraví po celý rok. Vajíčka jsou symbolem nového života. A mladé vrbové proutky, ze kterých se plete pomlázka, jsou symbolem zdraví, životaschopnosti a plodnosti. Obchůzky vesnice s velkým rámusem měly zase odehnat všechny zlé síly od lidských obydlí. S příchodem křesťanství se symbolem největšího zla stala postava zrádce Jidáše.

Zkuste si vymyslet svou vlastní kolednickou říkanku:

1. Rozhodněte se, o co budete žádat a co za to slíbíte.

Příklad: Chci vajíčka, a když mi je dají, nebudou celý rok nemocní.

2. Hleďte správná slova, která se budou rýmovat. Slova se rýmují, když končí na stejnou nebo velmi podobně znějící slabiku. Je lepší vymyslet více možností a pak si vybrat tu nejlepší, se kterou budete pracovat dál. Možná zjistíte, že to, pro co jste se rozhodli, nedokážete zrýmovat. Nic si z toho nedělejte a klidně to změňte.

Příklad: Hledám rýmy na slovo vejce, vajíčko, vajíčka tak, aby souvisela se zdravím nebo nemocí: vejce – nemoce; vajíčko – zdravíčko).

3. Na základě zvolených rýmů vytvořte dva verše své říkanky. Zvolená slova budou na koncích veršů, aby se to rýmovalo. Ale pozor! Nejde jen o rýmy, stejně důležitý je i shodný počet slabik, který udává rytmus celé říkanky.

Příklad: Dejte mi vejce - vyhnou se vám nemoce! Počet slabik neodpovídá, je potřeba přidat něco do prvního verše. V první řadě zkusme přidat podmínku: „Když mi dáte vejce“. Stále to nestačí, protože potřebuji přidat dvě slabiky a slovo „když“ je jednoslabičné. Mohu tedy požadované vejce blíže popsat přidáním přídavného jména. Mohlo by být malované, to je ale čtyřslabičné slovo. Hledáme tedy něco na dvě slabiky, například „krásné“. Výsledek: „Dejte mi krásné vejce – vyhnou se vám nemoce.“

4. Když se vám povedlo jedno dvojverší, můžete pokračovat a koledu prodloužit. Jednak můžete vymyslet nějaký úvod typu „Hody, hody, doprovody“ nebo „Panímámo krásná“ a dále můžete své přání o vyhýbání nemocí rozšířit (nebo požadovat kromě vajec i něco dalšího a slíbit i něco jiného). Někdy se v koledách objevují i výhrůžky, co se stane, když koledníkovi nic nedají. Pořád ale nezapomínejte kontrolovat počet slabik! Ve všech verších musí být stejný, aby měla celá říkanka rytmus. Budete-li mít chuť, o své výtvořky se s námi podělte a přineste je do knihovny. Moc rádi si je přečteme a po dohodě s vámi třeba i vystavíme nebo přidáme do dalšího jarního čísla Kamaráda.

-tm-

Několik lidových koled pro inspiraci

*Hody, hody doprovody,
dejte medu, žádné vody,
nechci vody, dejte medu,
jinak od vás neodejdu.
A nakonec, tetičko,
Dejte pěkný vajíčko.*

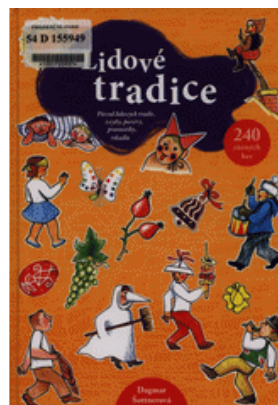
*Panímámo krásná,
dejte lžičku másla,
dejte hodně zhluboka,
nebude vás bolet ruka,
hlava do roka.*

*Ben, ben, blechy ven,
A vajíčka do košíčka, sem!*

*Pajmámo ze dvora, dejte kousek tvaroha.
Pajmámo z Louky, dejte trochu mouky.
Pajmámo z Laviček, dejte pár vajíček.*

*Tatar, tatar na tatarec,
dajte, tetko, kopu vajec,
jak nedáte kopu vajec,
hodíme vám dívku za pec
a pacholka do komína,
Uudí se, jak slanina.*

Šottnerová, Dagmar: *Lidové tradice*

Vybráno z knihovního fondu

Velikonoční pondělí

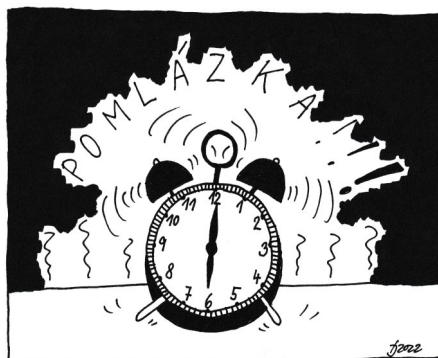
Velikonočního pondělí se nikdy nemůžeme dočkat. Hlavně kluci. Přemlouvají maminku, aby je vzbudila hodně brzy. Maminka si myslí, že je zbytečné, aby kluci vstávali tak časně. Říká, že budou tak akorát tahat sousedy z postele. Ale Jenda si myslí něco jiného.

Tajně si půjčil babiččin velký budík se zvonečkem. Stojí obyčejně v kuchyni na polici. Nařídil si ho večer na šestou ranní hodinu.

Nařízený budík si dal tajně pod postel. Nikomu o tom neřekl.

Ráno se najednou ozvalo veliké DRNČENÍ a ZVONĚNÍ, jako by nám na hlavu padala snad celá chalupa!!!

Nikdo jsme nechápali, co se děje. Ani Jenda. Jak spal, na budík samozřejmě dočista zapomněl! Hledali jsme, co vydává ten příšerný zvuk, až jsme našli pod postelí drnčící budík. Než se nám jej podařilo umlčet, byli jsme už dokonale vzhůru. A když kluci vytáhli zpod postele své pomlázky, bylo mi jasné, co se chystá. Na to jsem tedy nechtěla čekat! Vyskočila jsem z postele a vyběhla rychle ze dveří, které jsem přibouchla klukům před nose.

Všechno se to neobešlo bez pořádného rámusu. Vzápětí se za mnou objevila maminka a ptala se celá rozespálá, co se to děje. Nařídila mi, ať ty dveře pustím. V tu ránu se z pokoje vyvalil Jenda i Martínek. Mávali pomlážkami a volali: „Hody, hody, doprovody....!!!“

Než se maminka vzpamatovala, stačili vyplatit ji, mě i babičku, která už se také vzbudila.

Maminka se nejdřív chtěla zlobit. Ale pak řekla, že letos budeme pořádně svěží, když jsme dostaly pomlážkou takhle brzy ráno...

Protože už byli všichni vzhůru, šli jsme na snídani. V kuchyni stála uprostřed stolu váza se zelenými větvíčkami a vajíčky, která jsme namalovali.

Kluci si nacpali plné pusy kousky mazance a nebyli k udržení, jak měli naspěch. Maminka řekla, že je nepustí, dokud to pěkně v klidu nesní a hezky se neobléknou a neučešou. A tak zatímco dojídali mazanec a česali se, Martínek si ještě opakoval koledu.

Hody, hody, doprovody,

Dejte malovaný.

Nedáte-li malovaný,

dejte aspoň bílý,

..... vám snese jiný.

Než se kluci vrátí, je talíř prázdný. Ale to nevadí. Kluci vždycky přinesou své košíky plné. Vysypeme všechny dobroty na hromadu a hodujeme a hodujeme. Kluci při tom vypráví, co všechno zažili. Jak jim v první chalupě dali červená lízátká. Ve druhé chalupě bydlí babička, od které mají upečeného malého beránka. Nejhezčí vajíčka malují ve třetí chalupě. Ve čtvrtém domě nic nedostali, protože ještě všichni spali. I v pátém domě zrovna vstávali, takže tam holky měly na sobě ještě noční košile. Pak si udělali přestávku na mezi a snědli si každé vajíčko. V další chalupě vykoledovali velikého čokoládového zajíce. A pak už měli košíky plné, takže si tu máme na čem pochutnat...

Jak jsme tak seděli a hodovali, za oknem se mihla pomlázka. Byl to Jirka od sousedů. Přišel se podívat, co kluci nakoledovali. Když mě uviděl, nedalo mu to a začal mě s pomlázkou prohánět. Ale to neměl dělat! Mrkla jsem na hodiny v kuchyni. Vzpomněla jsem si, jak nám babička vyprávěla při malování vajíček o opozdilých kolednících!

A jak jsem běžela před Jirkou kolem hadice na dvoře, napadlo mě otočit kohoutkem a pustit na něj vodu!

Jirka zalapal po dechu, ale než jsem se vzpamatovala, byla jsem zlitá také. Jak jsme se o hadici tahali, přidal se do té mely i pejsek a kluci. Za chvíli jsme byli mokří všichni. Ale nikomu to nevadilo. Svítilo sluníčko, a tak jsme brzy uschli.

Popprová Andrea: Jaro je tu!

Jak jsme vlastně přišli k Mstivý Soňě

Jenže pak ten samej autobus, co odvezl dvě naše bývalé paní učitelky, vyklopil na náměstí Mstivou Soňu!

Ona se jmenuje Ticháčková, ale příjmení klame, protože tahle ženská je učiněnej tajfun! Jen co první den přišla do školy, zavedla takovej pořádek, až to v pořádku vůbec nebylo. Je prej vystudovaná nějak speciálně, což taky dává okamžitě najevo, a hned si myslí, že o nás všechno ví. Tak třeba Žlábek jen tak z legrace dělal, že je náměsíčněj, jenže Ticháčková nejen že ho hned a pěkně zprudka probrala, ale ještě udělala všem přednášku o tom, že Žlábkova máma nejedla v těhotenství jogurty, a teď je dítě blázen. Já s ní teda tajně souhlasil, protože Žlábek je vážně divnej. Vždyť uznejte, chodit k rybníku bez plavek, skákat ze skály lomeňáky tam, kde je mělčina, sníst pavouka nebo podpalovat hnůj, to nemůže dělat normální člověk.

Jenže pak se Mstivá Soňa pustila jednou do mě, že prej pořád lžu a že je to z toho, že dědovi umřela vloni kočka, na kterou jsem byl prej fixovanej! Chápete to?

Takhle si to rozházela nakonec s celou třídou, až ji všichni začali nenávidět.

Nejhorší na tom bylo, že nám občas přišlo, že si to s námi snad i užívá, nebo co. To jsme jí třeba hned na uvítanou na židli připravili napínáček, a vona nejenže si na něj nesedla, ale druhý den se nás polovina při sednutí píchla, protože, a to by člověk od úci nečekal, nám to vrátila, jak se říká, i s úrokama.

„Musíme se jí nějak zbavit!“ řekla před hodinou rozhodně Čalabounová. „Přece není možný, že by se nám ji nepodařilo uštvat!“

Všichni jsme kejvali, protože to byla pravda – takhle dlouho s námi ještě nikdy nikdo nevydržel. Nezabraly bouchací kuličky, chciplá myš v třídnicí, houba napuštěná inkoustem, živá koza v učebně, prostě nic! Když my bouchací kuličky, ona kočičí hovínka do všech bot v šatně. Když my myš, ona vteřinový lepidlo na židli. Ta ženská byla prostě nezničitelná a nebezpečná.

Proto, když přišla Čalabounová s tím poněkud nebezpečným nápadem, hned jsme se ho všichni čapli.

„No jo, jenže kde ho chceš vzít?“ zeptal se jí Vášnivý, třídní srabík. „Jako za vesnicí nic takového nechytíme a myslím, že na to, abychom ho koupili, to teda nemáme!“

„Pánové, vy jste vážně nemožný!“ odfrkla si Čalabounová. To je přece jasné, že to nekoupíme, ani nenajdeme. My to totiž ukradneme!“

Hned začala líčit celej svůj plán, jak se zbavit tý naší úci jednou provždycky.

„Každý rok nás přece musí vzít na vejlet, že jo.“

To všichni odkývali.

„Takže,“ pokračovala Čalabounová, „jim zbývá vzít nás buď na nějaký hrad, nebo do ZOO. A protože si každý moc dobře rozmyslí, jestli nás pustí mezi drahý vázy a obrazy, tak si myslím, že letos na jaře pofrčíme do ZOO, kde seženem to, co hledáme.“

Třída zajechla nadšením!

Totíž, abyste taky mohli ječet tak jako my, Čalabounová vymyslela, že když v ZOO čmajznem hada hroznýše, tak ho propašujeme do kabinetu, kde Ticháčková o přestávkách sedá, a s hadem ji tam zamknem. Pak stačí počkat, najedenýho hada odkoulet někam do lesa, a o tom, kam se úča poděla, se už nikdo nikdy nedozví.

Jiří Holub: Jak se zbavit mstivý Soni

Velikonoce v Bullerbynu

Teď vám budu vyprávět, jak jsme se měli letos o Velikonocích u nás v Bullerbynu.

Na velikonoční středu přišly Britta a Anna ke mně časně ráno, protože jsme měly dělat velikonoční cedulky, takové, co se přišpendlují lidem na záda, aby o tom nevěděli. Nastříhaly jsme si spoustu lístků z bílého papíru, na které jsme namalovaly legrační panáky. Na některé jsme napsaly třeba „Vzteklý orangutan“ nebo „Pozor zlý pes!“ a tak podobně. U Lasse a Bosse bylo taky plno ruchu. Kluci taky dělali velikonoční cedulky. Olle byl u nich a pomáhal jim.

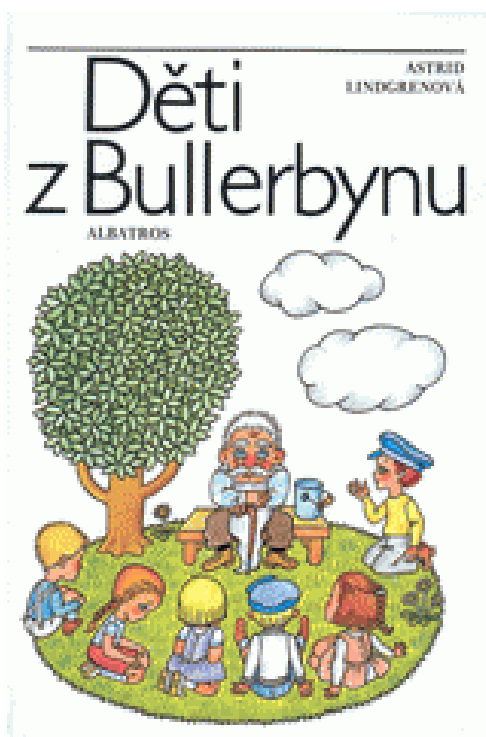
Když jsme měly kapsy plné cedulek, šly jsme Brita a Anna a já k Lassovi a Bossovi a Ollovi a ptaly jsme se, jestli si nepůjdou hrát. Jen abychom jim mohly nějak přišpendlit velikonoční cedulky.

Běželi jsme pak na norrgårdenskou pilu a hráli jsme si tam a šplhali na vyrovnané hromady prken. Celou dobu jsme se pokoušeli přišpendlit jeden druhému cedulku, ale šlo to špatně, protože každý si dával pozor, aby se k druhému neobrátil zády. Za chvíli přišla Agda, naše děvečka, aby nám vyřídila, že máme jít domů jíst. A Lasse hned seskočil z hromady prken a dohonil Agdu a šel vedle ní a pořád si s ní povídal, co mu jazyk stačil. A aniž Agda co zpozorovala, přišpendlil jí na záda cedulku. Bylo na ní napsáno: „Ach jak miluji Oskara.“ Oskar, to je náš čeledín. A když přišel do kuchyně a začal jíst, chodila Agda sem tam a na zádech měla napsáno: „Ach, jak miluji Oskara.“ Oskar se plácal do kolen, smál se a říkal: „To je dobře, Agdinko, to je dobře.“

A Lasse a Bosse a já jsme se smáli ještě víc. Konečně si Agda vzpomněla, že je velikonoční středa, a sáhla si na záda, pak popadla papír a spálila ho v kuchyňských kamnech. Ale smála se taky.

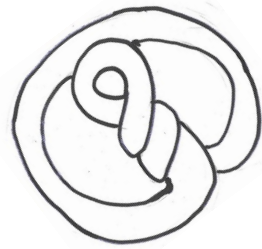
Když jsme se najedli, přitočila jsem se k Lassově bundě, která visela přes židli, a přišpendlila jsem na ni cedulku. Nic při oblékání nezpozoroval. A tak když jsme se zas vrátili na pilu, šplhal Lasse po hromadách prken s velkým bílým papírem na zádech a na něm bylo napsáno: „Jsem tak hloupý, že je to hrůza.“ To jsme se nasmáli! Že se to stalo právě Lassovi, který pořád říkal, že by mu nikdy nikdo nemohl přišpendlit cedulku!

Astrid Lindgrenová: Děti z Bullerbynu

Kuchařské okénko

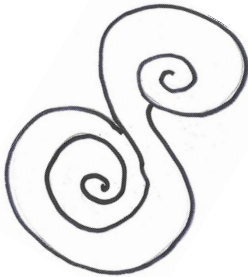

Jidáše

Jidášci

500 g hladké mouky, 50 g měkkého másla, 40 g mletého cukru, 2 žloutky, ¼ l mléka, špetka soli, 50 g droždí

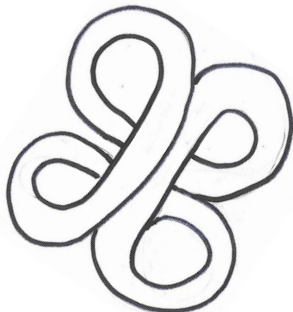
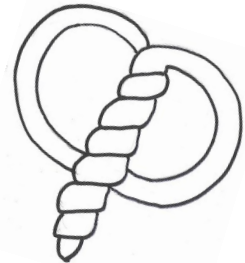
Do rozpuštěného másla vlijeme vlažné mléko. Přidáme všechno ostatní, pouze mouku ne všechnu, asi jen dvě hrsti. Necháme vykynout. Po vykynutí přidáme zbytek mouky a vypracujeme tužší těsto. Na vále ještě přepracujeme a tvoříme válečky a z nich jidášky různých tvarů (figurální, točáky připomínající staroslovanské šperky apod.) Na plech vymazaný sádlem klade-me jidášky, které potřeme rozkvedlaným vejcem.

Babiččiny jidášky

400 g polohrubé mouky, 30 g droždí, 50 g másla, 40 g cukru krupice, 1 vejce, ¼ l mléka, skořice, sůl, med

Mouku prosejeme, osolíme, zamícháme a do dolíčku dáme polévkovou lžici cukru, rozdrobíme droždí, přilijeme vlažné mléko a máslo a necháme vzejít kvásek. Vypracujeme vláčné těsto, které se nesmí lepit na ruce ani na vál. Zakryté necháme vykynout podruhé. Pak těsto vyklopíme na vál, vyválíme stejnoměrný plát, posypeme skořicí a krystalovým cukrem. Stočíme do závinu, nakrájíme plátky, řezem je položíme na plech a lehce potřeme tukem, rozšlehaným vejcem a po vykynutí pečeme do růžova. Pečené jidáše namáčíme v medu (tvar podobný šnečí ulitě).

Jidáše jsou sladké velikonoční pečivo z kynutého těsta slazeného medem. Dle lidových tradic by se měly upéct i sníst na Zelený čtvrtek. Věřilo se, že kdo sní jidáše za svítání, bude se těšit pevnému zdraví.

Svým tvarem mají připomínat svinutý provaz, na němž se oběsil apoštol Jidáš poté, co svým polibkem zradil Ježíše a zapříčinil tak jeho zatčení. Zavínutý tvar jidášů spolu s medem, kterým se ještě horké po vytažení z trouby potírají, symbolizují plodnost a hojnost – tradiční charakteristiky jara.

(Wikipedie)

Ředkvičková pomazánka

1 svazek ředkviček

špetka soli

100 g žervé (nebo jiné tvarohové pomazánky)

2 lžíce majonézy

pár snítek čerstvé petrželky

1. Ředkvičky s maminkou opatrně nastrouhejte.

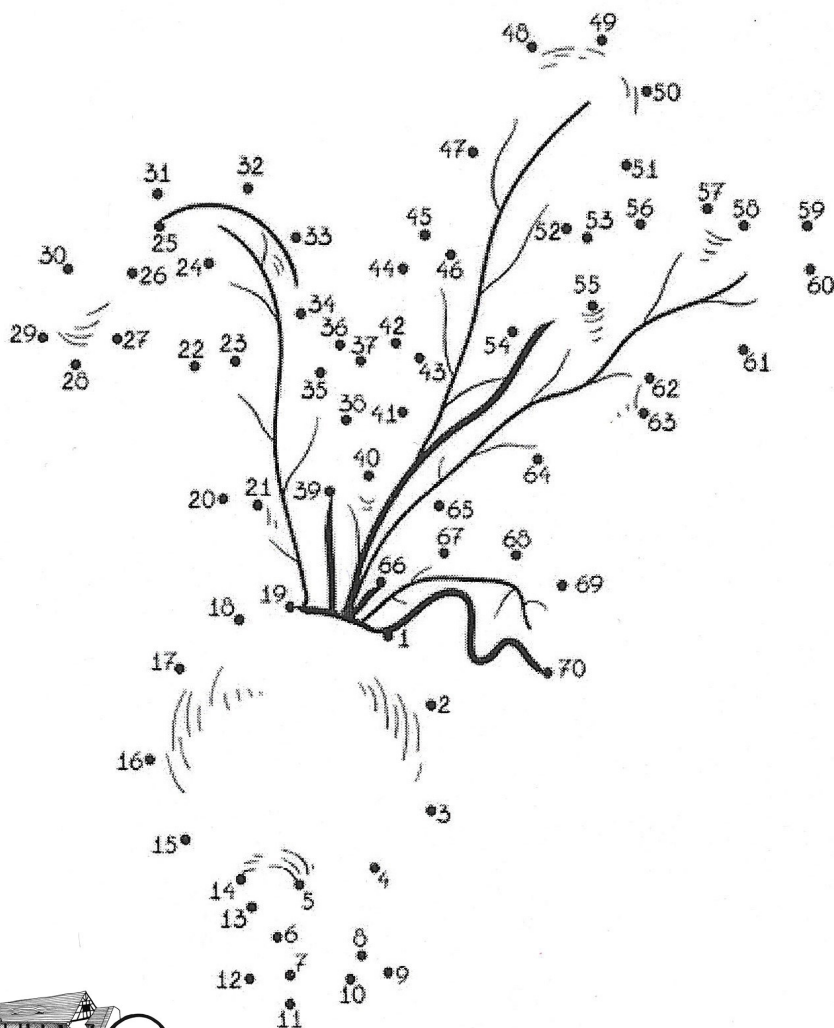
2. Osol je a ulož do nějakého cedníčku nebo sítka. Sůl z nastrouhaných ředkviček vytáhne vlhkost. To sůl dělá vždycky, můžeš si to ověřit, třeba až budete s maminkou solit maso na řízky. Kdybys pomazánku osolil až nakonec, voda z ředkviček by ji příliš zředila. Pomazánka by ti pak z chleba utíkala.

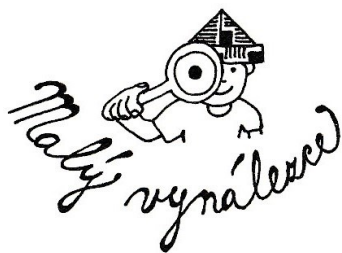
3. Jakmile ředkvičky pustí vodu, vymačkej je a vyklop do misky. Přidej k nim žervé a majonézu.

4. Maminka ti naseká petrželku, ty ji přihod' k pomazánce.

5. Teď už stačí jen trochu opepřit a zamíchat a pomazánka je hotová.

Novotná, Petra: Vaříme s dětmi

Malý vynálezce

Troška chemie

Pevné, nebo kapalné?

Co to bude, až to bude?

To je ale nerozhodný materiál! Vypadá jako kapalina stejně jako kámen!

Potřebuješ

nádobu

trochu vody

kukuřičnou mouku (kukuřičný škrob)

lžící

Puť se do práce

Krok 1

Do nádoby nalijeme trochu vody.

Krok 2

Poté postupně přisypáváme kukuřičnou mouku a rozmícháváme lžící, abychom získali hustou kaši.

Krok 3

Teď nastává zábava. Na pohled naše kaše vypadá jako „kapalina“. Můžeme do ní vnořit lžící a ponoří se. Ale...když na ni lžící svrchu poklepeš? Chová se, jako by to byla pevná látka.

Krok 4

Neboj se a dotkni se jí. Čím rychleji se jí dotýkáš a pohybuješ s ní, tím je pevnější.

Krok 5

A když ji vezmeš trochu do ruky a prohněteš? VZNIKNE MÍČEK, jako by to byla plastelína. A když s ní přestaneš hýbat, ZNOVU SE BUDE CHOvat JAKO KAPALINA. Ta kukuřičná kaše se zbláznila!

Krok 6

Zkus takový míček vhodit z určité výšky do misky s kaší. Při dopadu „narazí“, jako by spadl na zem, ale po několika vteřinách... se potopí!

Proč je to tak?

Když smísíme vodu s kukuřičnou moukou (škrobem), získáme NENEWTONSKOU tekutinu, která mění konzistenci a viskozitu v závislosti na tlaku, kterému je vystavena. Tento typ tekutin se zkoumá při vývoji neprůstředlných vest a jiných bezpečnostních tkanin a předmětů, které pohlcují rány.

Vědecká zajímavost

Pevná látka s nejmenší hustotou na světě je člověkem vynalezený aerogel. Můžete jej položit na květ a ani neohnete okvětní plátky. Jen si představte – nádoba, do níž se vejde tuna vody, naplněná tímto aerogelem váží pouhých 160 g.

Troška fyziky

Jde to, nebo ne?

Co to bude, až to bude?

Nafukování balónku může být záhadou. Při tomto pokusu si to můžeš dokázat.

Potřebuješ

Plastovou láhev o objemu 2 litry s uzávěrem. Ve dně musí mít malý otvor, který lze ucpat prstem.
balónek
vodu

Krok 1

Do dna láhve vyvrtáme otvor, tak velký, abychom jej mohli zacpat prstem.

Krok 2

Balónek vsuneme do láhve. Náustek balónku musí zůstat navlečený na hrdle láhve.

Krok 3

Prstem zacpeme otvor ve dně a nafukujeme... Jde to? **NENÍ TO MOŽNÉ!**

KROK 4

NYNÍ NECHÁME OTVOR VOLNÝ A ZNOVU NAFUKUJEME... Co se stane? **ANO, TEĎ SE BALÓNEK NAFOUKNE.**

Krok 5

OTVOR RYCHLE UCPEME a ... odtáhneme ústa od láhve. **JAK JE TO MOŽNÉ? BALÓNEK SE NEVYFOUKNE!** Přestože náustek balónku **NENÍ ZAVÁZANÝ!**

Krok 6

Jestliže sundáme prst z otvoru, balónek se opět vyfoukne.

Krok 7

Nyní zkusíme láhev naplnit vodou. **VYTÉKÁ OTVOREM, SAMOZŘEJMĚ.** Avšak co se stane, když zašroubujeme uzávěr? **VODA PŘESTANE VYTÉKAT.** Když uzávěr odšroubujeme, okamžitě začne znovu unikat otvorem ve dně.

Proč je to tak?

Jestliže ucpeme otvor v láhvi, balónek nelze nafouknout, protože vzduch uvnitř láhve se stlačí a vyvíjí tlak na balónek. Když otvor uvolníme, funguje jako výpustný ventil a balónek můžeme nafouknout. Jestliže po nafouknutí balónku otvor zase zakryjeme prstem, neboli zavřeme výpustný ventil, tlak uvnitř v láhvi vzroste a znemožní vyfouknutí balónku. V případě vody dochází k tomu samému. Když láhev zašroubujeme, tlak vzduchu vně láhve nedovolí vodě vytékat – můžeme říci, že funguje jako další zátku.

Vědecká zajímavost

Vzduch obklopující Zemi vyvíjí svou tíhou atmosférický tlak. Ve větší výšce je tlak menší, neboť „navrchu“ je méně vzduchu. Velké rozdíly tlaku jsou životu nebezpečné, neboť tlak vhání vzduch do plic a odtud do krve. Žít nedokážeme ani tam, kde je tlak příliš vysoký, jako na dně moře, ani tam, kde je moc nízký. Proto horolezci trpí „akutní horskou nemocí“, kdy se jim do krve nedostává dostatek kyslíku.

Radilová, Kateřina: Velká kniha experimentů

Víte, že...

Postní neděle

Že jsou Velikonoce plné starých a prastarých lidových zvyků, křesťanských i pohanských, to asi každý ví. Že ale chystání se na tyto svátky trvalo celých 40 dnů a bylo spojené s dobou půstu, to si už pamatuje málokdo. Období půstu začínalo po masopustním úterý, kdy si všichni užívali jídla, pití, tancování a všelijakých legrací (například průvodu maškar). Prvním dnem byla logicky středa, Popelční středa. V tento den dodnes v kostele kněz udělá lidem na čele znamení popelem, aby si uvědomili, že i z nich samých jednou bude prach a popel. Pak následuje šest postních nedělí, doba, kdy si člověk nemá užívat, ale spíše přemýšlet o životě i smrti. Dává to smysl. Příroda je jakoby bez života, spí a nabírá síly na jaro. V dobách, kdy nebyly supermarkety ani ledničky, lidem postupně docházely zásoby potravin a museli šetřit jídlem i silami. Na konci tohoto období na lidi, zvířata i rostliny čeká velká oslava života. Má tedy smysl nad ním v klidu trochu popřemýšlet a připravit se. K tomuto období se váže spousta tradic a zvyků, spojených zejména s postními nedělemi:

První neděle: Černá nebo Pučálka - Začíná půst, lidé odkládají pestré oblečení a chodí v černém. V tuto neděli se připravovala „pučálka“ (jídlo z namočeného a usmaženého hrachu).

Druhá neděle: Pražná – Vařilo se „pražmo“, staroslovanský pokrm z praženého nedozrálého obilí. Někde se jí také říkalo Sazometná, protože se vymetaly komíny a kamna.

Třetí neděle: Kýchavá – Říkalo se, že kolikrát člověk kýchne, tolik let bude ještě naživu. Nebo, kdo v tento den třikrát kýchne, že bude celý rok zdravý.

Čtvrtá neděle: Družebná – Polovina postního období je pryč, a tak se v tento den půst směl porušit. Mladí lidé se scházeli, pekly se koláče - takzvané družbance.

Pátá neděle: Smrtná – V tuto neděli se vynášela z vesnic Smrt, figura z hadrů, která symbolizovala odcházející zimu. Říkalo se jí také Morana (podle pohanské bohyně smrti a zimy) nebo Mařena. Za vsí byla hozena do vody nebo spálena.

Šestá neděle: Květná – Byla to připomínka vjezdu Ježíše do Jeruzaléma. V kostele se svétla „košťata“. Ta se pak doma zastrkala za rámy svatých obrazů a za kříže na zdi a měla ochraňovat dům před pohromou, kouzly a nemocemi. V tento den se nesmělo péct, aby se nezapekly květy a pak by nerodily ovocné stromy.

-tm-

Návod na...

Papírové kraslice pro radost

K jarním svátkům patří krásná barevná a ozdobená vajíčka, ať už vařená pro koledníky, nebo vyfouknutá. Ta se věší na zelené větvičky nebo se třeba dají do košíčku na stůl.

Ale jak to udělat v rodině, kde pobíhá čiperné batolátko, bere všechno do rukou - a co je křehké, to rozbije? Nebo jak poslat něco tak choulostivého v balíčku jako dárek někam daleko, kam se zrovna o letošních Velikonocích na návštěvu nevypravíme? Je spousta možností a k těm nejjednodušším patří kraslice z papíru. Stačí vystříhnout oválné tvary a do nich prostříhat ještě nějaké drobné motivy. Nebo si vzít na pomoc pastelky, vodovky, tempery...

Kdo má pocit, že není dost šikovný, může natrhat drobné barevné papírky a nalepit je jako mozaiku. Nebo vzít do jedné ruky pravítko, do druhé fixku a čárat sem tam v různých směrech. Tak, aby to vypadalo úhledně. Dobře může posloužit i kružítko, když do něj dáme barevnou tuhu nebo když černobílé kroužky obtáhneme, nějak ozdobně vyplníme a podobně.

Co je snad úplně nejrychlejší a nejsnazší, to jsou kraslice z kartonu a z bavlnek. Možná už jste je někdy viděli někde na výstavě nebo na internetu. Nebo jste si ty samé sami vymysleli. Kolem doko-la oválek naděláme drobné zástřihy a jimi pak protahujeme barevnou přízi sem a tam, přes ni ještě nějakou světlejší nebo naopak tmavší, jak nás napadne a jak se nám líbí. A hlavně, jak se bude podle našeho odhadu líbit tomu, komu chceme hotové výrobky darovat. Jsou pěkně ploché, snadno se schovají i do dalších let. A dají se dobře poslat i v obálce a někoho jimi mile překvapit :o)

-ah-

Poznáš, z jakého keře jsou ve sklenici větvičky se žlutými květy? Můžeš ho znát hlavně ze zahrádek. Probouzí se už na konci zimy a bývá v tom široko daleko první ze všech.

(Řešení je na poslední straně.)

Z činnosti knihovny

Pro naše čtenáře jsme připravili řadu akcí – například tematické besedy pro školy i školky, Bookstart a vítání občánků, tvořivé dílničky, mikulášskou nadílku či nocování s Andersenem. Bohužel, uskutečnilo se jich velice málo, a to kvůli stále hrozícímu a vracejícímu se koronaviru. Provoz knihovny našetřít není omezen a můžete si kdykoli přijít vypůjčit knihu či časopis.

K 31. lednu 2022 jsme ukončili již IV. ročník soutěže „Lovci perel“. Všichni účastníci soutěže budou odměněni podle počtu nasbíraných perel.

Největší událostí loňského podzimu byl přechod na nový výpůjční program KOHA. Nejen pro nás, knihovníky, ale i pro vás, milí čtenáři, je to velká změna.

-ba-, -mr-

Test (nejen) pro dívky

Jaké jste ve škole?

Odpovězte na tyto otázky, abyste to zjistili...

Zítří píšete písemku z matematiky. Co děláte?

- A. Učíte se, učíte se, učíte se, učíte se a ... učíte se!
- B. Probíráte látku s kamarádkou, dokud neřekne, že ji znáte ze všech stran.
- C. V klidu se učíte, překvapené, že někteří vaši spolužáci z toho mohou být na větni.
- D. Učení odkládáte a nakonec musíte šprtat až do půlnoci.

Co na škole nenávidíte?

- A. Nudu... otravné předměty!
- B. Nové spolužáky, protože nikdy nevíte, jak se s nimi bez okolků sblížit.
- C. Učitele, kteří na vás neberou ohledy.
- D. Domácí učení, protože nemůžete jít ven.

Jaký je váš hlavní „školní nedostatek“?

- A. Děláte si moc velkou hlavu ze známek.
- B. Zrudnete pokaždé, když se na vás učitel podívá.
- C. Naštvetete se pokaždé, když s vámi spolužáci nesouhlasí.
- D. Ve třídě moc povídáte a neposloucháte, co říkají ostatní.

Pomoc! Učitel dneska nečekaně zkouší. Jak se cítíte?

- A. Žádný problém, jste připravené na všechno.
- B. Jste trochu nervózní – nesnášíte, když máte mluvit před celou třídou.
- C. Moc dobře ne – doufáte, že učitele přemluvíte, aby vás vyvolal příště.
- D. Jste na omdlení – vůbec nic neumíte!

Vaše oblíbená činnost při hodině je:

- A. Poslouchání výkladu. Domácí úkoly pak jdou mnohem rychleji od ruky.
- B. Hledíte si svého, čmáráte si a kreslíte, sníte s otevřenýma očima.
- C. Posíláte kamarádkám psaníčka a organizujete oslavy.
- D. Povídáte si se sousedkou.

Co uděláte, když se k vám některý ze spolužáků nechová hezky?

- A. Snažíte se to ignorovat, i když je to skoro nemožné.
- B. Promluvíte si o tom s kamarádkami a požádáte je o radu.
- C. Snažíte se dotyčného izolovat od skupiny svých přátel.
- D. Celé to odbudete smíchem.

Co uděláte, aby si vás všiml nový chlapec ve třídě?

- A. Snažíte se navázat řeč tak, že začnete mluvit o svém oblíbeném předmětu.
- B. Nic. Jen ho z dálky pozorujete a doufáte, že si vás přece jen všimne.
- C. Přemluvíte kamarádku, aby uspořádala oslavu a pozvala ho.
- D. Počkáte na přestávku, abyste mu daly příležitost si vás všimnout, a představíte se.

HODNOCENÍ

Většina vašich odpovědí je **A** – intelektuálka

Studujete a učíte se nové věci se skutečným zanícením, nic vás nerozhodí tak, jako když přijdete na písemku nepřipravené. Což znamená, že jste večer předtím ležely v knihách až do ranních hodin. Pro vás je škola místem, kde využíváte své už existující zájmy a objevujete nové.

RADA: Být vzornou žákyní je skvělé, ale nezapomeňte, že škola je taky od toho, abyste si užily příjemné chvíle se svými kamarády. Nepodceňujte zábavu.

Většina odpovědí je **B** – plachá

Jste tichý typ, který se drží stranou, zvláště když jste obklopené lidmi, které neznáte – ačkoli, když jste mezi kamarády, umíte se odvázet. Pro vás může být škola rájem, když jste se svými přáteli, a peklem, pokud jste bez nich.

RADA: Seznamte se s některými dalšími žáky ze školy – určitě mezi nimi najdete spřízněné duše!

Většina vašich odpovědí je **C** – vůdčí typ

Máte dar přimět ostatní, aby šli za vámi. Umíte přesvědčit nejen své přátele, ale dokážete k čemukoli přemluvit i učitele – dokonce i k tomu, aby odložil vaše zkoušení na jindy. Pro vás je škola místem, kde může zazářit váš přirozený šarm a charisma.

RADA: Nechte občas taky rozhodovat ostatní... a neberte si moc k srdci, když s vámi někdo náhodou nesouhlasí!

Většina vašich odpovědí je **D** – divoška

Vaše největší plus je dar řeči, smích a vtipy. Milujete společnost ostatních a jste rády středem pozornosti... dokonce, i když se učitelé snaží něco vysvětlit! Pro vás je škola sama o sobě dost nudné místo, ale díky své dobré náladě a přátelskému postoji ji vždy dokážete brát z té lepší stránky.

Rada:

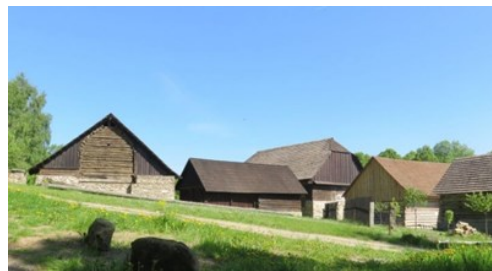
Dávejte při hodinách větší pozor – doma se pak nebudete muset tolik učit a zbude vám víc času na zábavu.

Z časopisu Witch

Tip na výlet

Chanovice

Obec Chanovice se nachází zhruba 30 km od Strakonice, proto je velmi vhodná pro časově nenáročný příjemný výlet, kterým můžete obohatit volný víkend.

Chanovice jsou zajímavé především pro skanzen lidové architektury. Roku 1990 se začalo s rekonstrukcí barokní sýpky. Ta začala sloužit jako depozitář (místo pro uchování sbírkových předmětů) a zároveň jako zázemí pro pracovní naučné pobyty mládeže, která se významně podílela na budování Expozice lidové architektury. Skanzen má rozlohu jeden a čtvrt hektaru, potřebné pozemky darovala obec. Většina staveb je stará kolem dvou set let a do roku 2021 bylo obnoveno a zpřístupněno veřejnosti dvanáct přenesených staveb a pět drobných památek. Další jedenáct objektů čeká na své znovuzrození.

Aby návštěvníci mohli opravdově „nasát“ atmosféru starých a mnohdy zapomenutých řemesel, organizují v Chanovicích na začátku léta Den řemesel. Je to den věnovaný lidové řemeslné zručnosti a tradiční kuchyni. Program obvykle doplňují šermíři, loutkoherci, hudebníci... Letošní Den řemesel je plánován na 9. červenec.

Kdo nechce jít v Chanovicích pouze po řemeslech a lidové architektuře, má možnost vystoupit na rozhlednu Chlum přístupnou od května do října (přístup v jinou roční dobu je třeba předem domluvit) nebo si projít naučnou stezku. Stezka je dlouhá dva kilometry a vede od chanovického zámku přes park a lesy kolem rozhledny Chlum a skanzenu. Na stezce je devět zastavení, která informují o přírodních zajímavostech a o procesu obnovy lesa.

-mk-

(zdroj fotografií: www.chanovice.cz)

<https://www.hrady.cz/skanzen-skanzen-chanovice>

<https://www.chanovice.cz/category/kultura/skanzen/>

<https://www.chanovice.cz/category/kultura/rozhledna/>

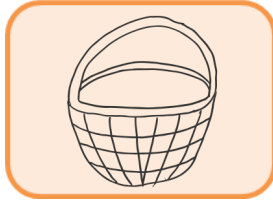
<https://www.chanovice.cz/2019/07/26/naucna-stezka-chanovice/>

English cool, not at school

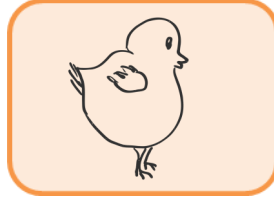
Sheep

Basket

Chicken

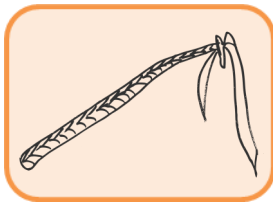
Bunny

Egg

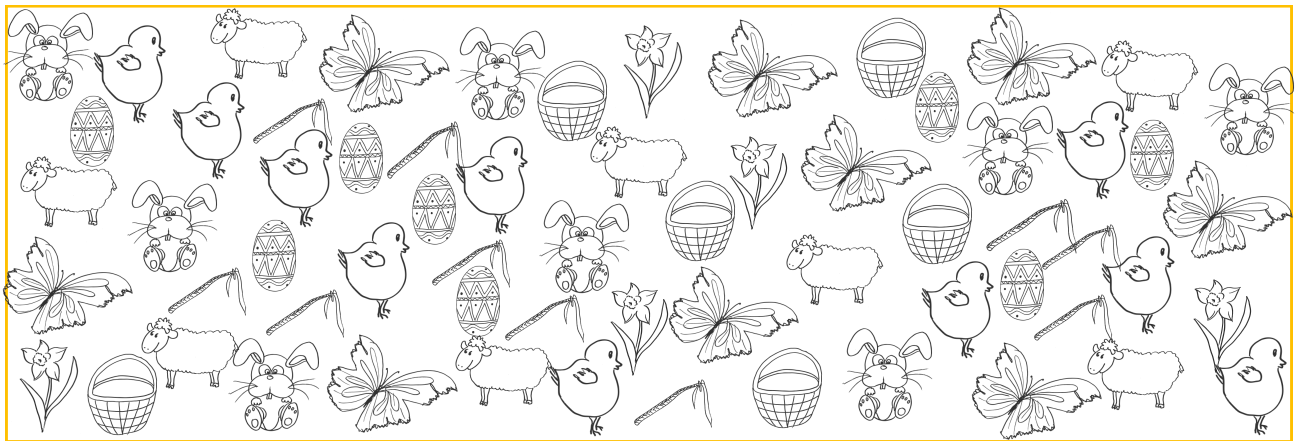
Stick

Flower

Butterfly

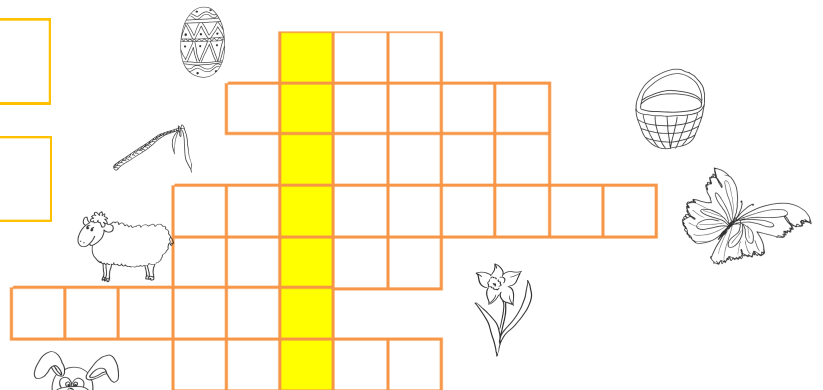

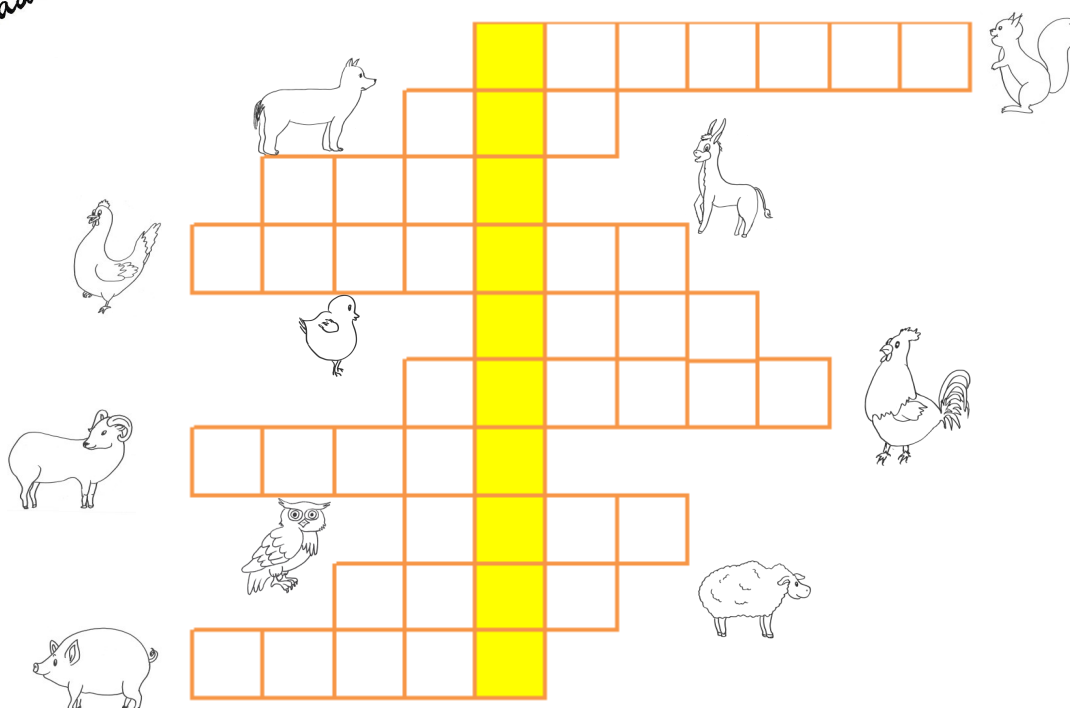

Hádky a luštění

Zábavné okénko

TROCHA LEGRACE ZE ŠKOLY

Co mám dělat, když mě učitelka chytí, jak se snažím vyklouznout ze dveří nudného muzea?
Prostě řekněte, že se vám výstavy tolik líbí, že hledáte další.

Která učitelka se nejlíp hodí k tomu, aby vás doprovázela na několikadenním školním výletě?
Ta, která tvrdě spí.

Proč si na školní výlet vzít kytaru?
Protože se nese lépe než klavír.

Jak se můžu bránit učiteli matematiky, když mě při hodině vyvolá?
Odmítni odpovídat v nepřítomnosti svého advokáta.

Ze zeměpisu dostávám jen samé špatné známky. Proč?
Ehm... otevřela jsi tohle pololetí aspoň jednou učebnici?

Učitel chce, aby rodiče přišli do školy. Co bych měla dělat?
Pozvi také své prarodiče – v převaze je síla!

Literární okénko

Kam chodí spát hvězdy?

Určitě všichni znáte aspoň některou z pověstí o kouzelné velikonoční noci, kdy si připomínáme vzkříšení Ježíše Krista a kdy se také otevírají poklady. Voda v potůčcích a studánkách je v těch chvílích obzvláště léčivá a vůbec celá příroda se naplno probouzí. Ve sdružení Ledňáčků, které se už po několik let schází při naší Šmidingerově knihovně, je zvykem čistit při některé z dubnových schůzek studánku Skleněňku na Podskalí a pak si zazpívat popěvek „Vítám tě, voděnko, o Veliké noci, nenech mě už čekat, buď mi ku pomoci...“. Vztahuje se to jak k velikonočním svátkům, tak k lidovému obyčeji otevírání studánek. Ten se v historii odehrával v závěru jara - v květnu nebo někdy až v červnu.

Písnička je převzatá z televize, z animovaného filmu režiséra Karla Zemana „Čarodějův učeň“. Je v některých chvílích hodně smutný a strašidelný, stejně tak knižní předloha od Otfrieda Preusslera, ale nakonec vítězí láska a obětavost. Tak, jak jsme zvyklí to v pohádkách vídat. Dokonce, kdo si dobře všimá, pozoruje to samé i v životě a je to pro něj v těžkých situacích povzbudivé.

Studánky jsou vůbec oblíbeným místem nejen pro děti, ale i pro básníky a pro jiné umělce. Jsou přece tak tajemné a průzračné... Tak třeba brněnský spisovatel Jan Skácel, který by se zrovna letos 7. února dožil sta let, vymyslel „Uspávanku se studánkou“ a prozradil nám v ní, kam chodí spát hvězdy:

*Tohle mi dneska,
abys spala,
studánka jedna
povídala,*

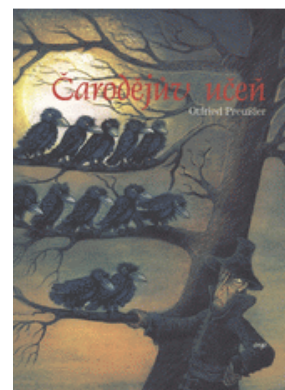
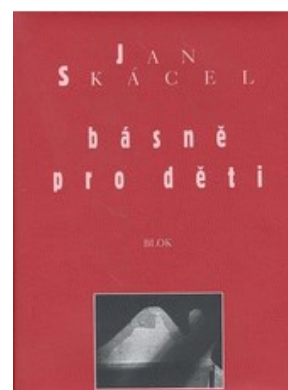
*A na cestu jim
hvězdy svítí,
aby se
nemusely bát,*

*když jsem se zeptal,
jestli ví,
kde vlastně hvězdy
za dne spí:*

*a až je ráno
a den bílý,
do studánek jdou
hvězdy spát“...*

*„Jsem důlek čisté
svěží vody
a postýlka hvězd
stříbrná,*

*napít se plaché
laně chodí
za horkých nocí
z mého dna.*

Jan Skácel: Básně pro děti

O těžkém dětství a mládí budoucího učitele národů

Určitě už jste někdy četli nějakou napínavou knížku o dítěti, s kterým se život nemazlil. Sotva přešla jedna pohroma, už tu byla druhá - ale náš hrdina se nevzdal a platilo na něj pořekadlo „*Co tě nezabije, to tě posílí*“. Čtenář čte s velkým zájmem a napětím a zároveň se utěšuje pomyslením, že všechno je to jen vymyšlené, aby to bylo hodně strašidelné. Z dějepisu ale známe příklady osobností, jejichž život byl skutečně plný těžkých ztrát a všechno to začalo už v mladém věku. K nim patří i Jan Amos Komenský, učitel národů.

Víme o něm, že se narodil 28. března 1592 a že jeho domovem byla jihovýchodní Morava. Kde tehdy jeho rodina bydlela, není tak úplně jisté, ale nejspíš to byl Uherský Brod. Nebo možná Nivnice? Nebo Komňa, odkud pocházel jeho otec? Jan se v dospělosti někdy podepisoval jako Nivnický, jindy jako Komenský nebo i nějak jinak, protože v jeho době byla jména hodně proměnlivá. A k tomu patří i to, že po svém maďarském dědečkovi se jmenoval Segeš (Szeges).

Důležitější než jméno a bydliště je ovšem způsob života - a v tom měl Jan zpočátku štěstí. Byl nejmladší z pěti dětí a všichni ho doma měli rádi. Rodina byla poměrně bohatá a hodně se u nich dbalo jak na dobré vztahy, tak na vzdělání. Když připočítáme Janovo nadání a velkou chuť něco nového se dozvídat, zbývá už jen, aby měl dobrého učitele a kamarády a dá se mluvit o spokojených mladých letech. To vše bylo splněno, jenomže ne na dlouho. Nejdříve zemřela třináctiletá sestra Ludmila a za krátký čas, když bylo Janovi dvanáct let, ztratil takřka naráz oba rodiče. Ujala se ho teta z nedaleké Strážnice. Dům v Uherském Brodu, kde Janova rodina dříve bydlela, byl příbuznými prodán, a tak bylo najednou úplně všechno jinak.

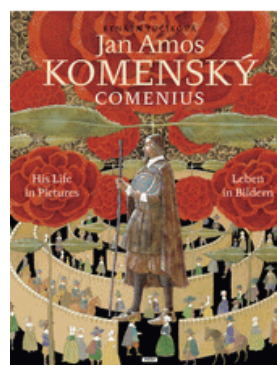
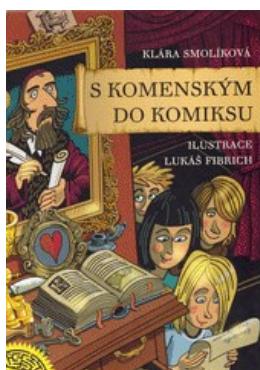
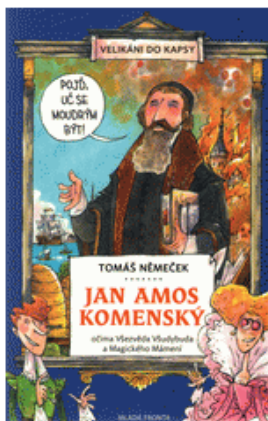
Co mladého Jana se Strážnicí smiřovalo, to bylo přátelství s kamarádem ze školy - Mikulášem Drábíkem, o čtyři roky starším. Moc dobře si rozuměli. Podnikali výlety do okolí, a i když museli kromě učení také hodně pomáhat při různých pracích, našli si o prázdninách čas a prochodili spolu celou Moravu. Spolu ale zažili i kruté setkání s válečným běsněním. Na jaře roku 1605 vtrhli do jejich města uherští povstalci, kteří se bouřili proti tehdy vládnoucím Habsburkům a na pomoc si vzali Turky. Byli rozdivočelí a bezcitní, zabíjeli na potkání, loupili v domácnostech a vypalovali je. Po pelem lehl i dům Janovy tety.

Co teď? Jan se přestěhoval k jedné ze svých starších sester do Uherského Brodu a po několika měsících k poručníkům do Nivnice. Poručníci, to jsou dospělí lidé, jimž je uloženo dohlížet na výchovu osiřelého dítěte a starat se o jeho dědictví. Jan, toužící po dalším učení, se v té době už hodně těšil na svou budoucí samostatnost, až bude starší a úřady mu dovolí užívat majetku po rodičích podle vlastního uvážení. Kvůli loupežím a požárům se sice rodinné jmění velmi ztenčilo, ale skromný Jan se tím netrápil. Nešlo mu o pohodlný život, ale o to, aby mohl studovat. Nivnická škola byla tehdy kvůli nepokojům v kraji zavřená a jemu bylo proti mysli, že hodně zamešká. Byl zvědavý a chtěl všemu kolem sebe dobře rozumět. To se mu splnilo v roce 1608, když mu bylo šestnáct let. Odešel do Přerova a chodil tam do gymnázia. Byl o čtyři roky starší než jeho spolužáci, a přitom toho věděl zpočátku méně než oni. Rychle to ale dohnal. Rozhodl se potom, že by chtěl být kazatelem a učit ostatní všemu, co souvisí s vírou v Boha a se soužitím v církvi. Po rodičích zdědil příslušnost k takzvaným českým bratřím a líbily se mu myšlenky na vzájemnou pomoc mezi lidmi a na neustálé hledání, jak se ještě více dozvídat a jak být po celý život všem užitečný. V Jednotě bratrské měl velkou oporu a byl za to vděčný, chtěl to vše patřičně oplatit. K svému jménu Jan přijal ještě další, Amos (to znamená milý Bohu), v roce 1611 postoupil na univerzitu v německém Herbornu a měl tam tak výborného učitele, že jej to ovlivnilo na celý život. Chtěl také tak pilně pomáhat dětem i dospělým ve vzdělávání a zaznamenávat to, co už bylo objeveno.

Prožil pak ještě mnoho velmi těžkých chvil. Musel se rozloučit s vlastní, protože jeho způsob víry nebyl po roce 1628 na Moravě povolen. Zemřela mu první i druhá manželka a dvě děti a teprve s třetí ženou a synem Danielem mu bylo dopřáno dožít ve věku 78 let v nizozemském Amsterdamu. Měl od jedné z dcer i vnoučata a jejich potomci dodnes žijí. Během života přišel, mimo jiné, i o velkou část svých dokončených knih a musel neustále čelit nejrůznějším neštěstím, ale i tak se stal jednou z nejvýznamnějších osobností našich a světových dějin. To, co se z jeho myšlenek zachovalo, je dodnes využíváno. Právem je nazýván učitelem národů. Jeho knihy jsou stále znovu vydávány a čteny a jeho zásadou ŠKOLA HROU se řídí každý, kdo chce být opravdovým pomocníkem a přítelem dětí, ať je to v rodině, ve školní třídě nebo třeba v zájmovém kroužku. A tak se Janovi nakonec přece jenom splnil jeho velký sen, i když to vypadalo, že mu pořád a pořád jen uniká.

-ah-

<https://www.mjakub.cz/zivot?idm=37#d%C4%9Bstv%C3%AD>

<https://www.knih-st.cz/content/jmeno-amos-znamena-milovany>

<https://www.ub.cz/vyznamne-osobnosti/osobnosti/komensky.html>

<https://cesky.radio.cz/350-vyroci-umrti-velkeho-pedagoga-a-myslitele-j-a-komenskeho-8699713>

Naše knihovna nabízí tyto lekce pro ZŠ a SŠ:

Labyrint světa a ráj srdce

Přiblížení významného díla J. A. Komenského metodami dramatické výchovy.(4. - 9. třída ZŠ, SŠ, 90 minut)

Učitel národů

O co šlo J. A. Komenskému? Malý průzkum Velké Didaktiky.
(2. stupeň ZŠ, SŠ, 90 minut)

Blíže informace: tereza.machkova@knih-st.cz

Obsah

Kamarád vás vítá	2
Anketa	3-4
Trocha poezie	5-6
Vybráno z knihovního fondu	7-10
Kuchařské okénko	11-12
Malý vynálezce	13-14
Víte, že...	15
Návod na...	16
Z činnosti knihovny	17
Test (nejen) pro dívky	18-19
Tip na výlet	20
English cool, not at school	21
Zábavné okénko	22
Literární okénko	23-25

KAMARÁD

Časopis pro děti a jejich rodiče

Číslo 64 (č. 1/2022)

Vydává oddělení pro děti Šmidingerovy knihovny Strakonice

březen 2022

ZDARMA

Sestavily: Blanka Auterská (-ba-), Marcela Rejková (-mr-), Tereza Machková (-tm-), Markéta Knížková (-mk-), Alena Hrdličková (-ah-)

Ilustrace a grafika: Ivana Jonová, Jaroslava Vokáčová, Markéta Knížková

Zdroj fotografií: Šmidingerova knihovna, Obec Chanovice

Řešení ze strany 16: dřín obecný